

VARE SIG MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER ELLER COVID-19 GÖR SKILLNAD PÅ FOLK OCH FOLK

När Leilani Farha, FN:s särskilda rapportör om rätten till bostad, nyligen kom med ett [uttalande](#) om hemlösas särskilt utsatta situation i coronapandemins spår var det inte bara tillgång till testning och sjukvård för dem som lever på gatan hon tryckte på. Hon underströk hur alla rättigheter hör ihop och hur avsaknaden av tillgång till en av dem (ett hem) förstärker effekten av bristen på de andra (rätt till hälsa, tillgång till sjukvård). Farha skriver att stater, åtminstone, bör införa ett moratorium på alla avhysningar, öka tillgången till vatten och sanitet, bereda boende för hemlösa som smittats av covid-19 och behöver kunna isolera sig, garantera likvärdig tillgång till vård, samt försäkra sig om att extraordinära åtgärder som utgångsförbud inte straffar dem som inte har möjlighet att isolera sig.

Farhas rapport belyser hur coronakrisen och vår respons på den måste ses ur ett människorättsperspektiv. Det betyder, bland annat, att de allra mest utsattas situation måste stå i förgrunden. Det betyder också att *alla* inom en stats territorium räknas, **för vare sig mänskliga rättigheter eller covid-19 gör skillnad på medborgare och icke-medborgare.**

Enligt [Socialstyrelsens senaste mätning](#) från 2017 lever runt 6 000 personer i akut hemlöshet i Sverige. Det betyder att de är hänvisade till akutboende, härbärge eller liknande eller sover i offentliga lokaler, bilar, tält eller utomhus. Hemlösa EU-medborgare och papperslösa ingår inte i den mätningen, så det är rimligt att uppskatta att det finns minst 10 000 individer i landet som sover utomhus eller i tillfälliga boendelösningar. Dessa personer kan inte skydda sig genom att gå hem och stänga om sig. Deras hälsoläge är ofta skört och de bör därför rimligtvis bör tillhöra de riskgrupper som Folkhälsomyndigheten identifierat. Många av de utländska medborgarna saknar sjukförsäkring och har ofta svårt att få tillgång till inte bara vård utan också vårdinformation på ett språk de förstår.

Enligt FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, bindande för Sverige sedan 1976, har alla inom ett land, oavsett medborgarskap och juridisk status, rätt till vård. **Det finns en särskild skyldighet för staterna att "förebygga, behandla och bekämpa alla epidemiska sjukdomar", och sådan vård och behandling ska vara tillgänglig för alla utan diskriminering.** Men det räcker inte. Samma konvention gör klart att rätten till tak över huvudet gäller alla, liksom rätten till vatten och till sanitet. De som lever i hemlöshet nekas inte sällan alla dessa rättigheter.

I en kris som den vi nu genomlever blir kopplingen mellan bostad, rent vatten och sjukvård tydligare än någonsin, och belyser hemlösas särskilda utsatthet. Vi uppmanar nu regeringen och ansvariga myndigheter, för att mänskliga rättigheter är universella och av folkhälsoskäl, att:

- möjliggöra att **människor i hemlöshet ges tillgång till vårdinformation och vård**. Insatserna måste omfatta *alla* som lever i utsatthet i Sverige, alltså även personer utan uppehållstillstånd, utan uppehållsrätt och utan det europeiska sjukförsäkringskortet, och bedrivs genom uppsökande arbete och nära kontakt med civilsamhället;
- tillgodose bättre tillgång till offentlig sanitet. **Personer som lever i hemlöshet och utsatthet måste ha möjlighet att sköta sin personliga hygien**, vilket är särskilt viktigt nu när de måste ges förutsättningar att skydda sig från smitta. Utplacering av mobila offentliga toaletter och tvättstationer bör prioriteras, och inte stoppas med argument om att de skulle kunna legitimera olovliga bosättningar;
- införa ett **moratorium av avhysningar av informella bosättningar över hela landet** i enlighet med rekommendationerna från FN. I stället bör människor som bor där ges nödvändig hälsoinformation. Även om de informella bosättningarna inte är en långsiktig lösning måste prioriteringen nu vara att garantera att alla människor oberoende av boendeform ges förutsättningar att skydda sig mot smitta;
- uppmana kommuner att **betrakta det sociala arbetet med hemlöshet som en integrerad del av arbetet med epidemin**. Det innebär bland annat att upprätthålla en nära dialog med verksamheter och organisationer som ger stöd och service till hemlösa och försäkra sig om att de får de riktlinjer och resurser de behöver för att kunna utföra sitt arbete och skydda sina målgrupper och sin personal mot smitta. I detta bör ingå bland annat att möjliggöra isolering vid behov för personer på härbärgen.

När vi befinner oss i en kris som den som nu råder är det viktigare än någonsin att mänskliga rättigheter står i förgrunden. Detta av omsorg om alla, men inte minst om dem som befinner sig längst bort från samhällets skyddsnät.

Undertecknas:

Anna Lindenfors, generalsekreterare, Amnesty International Sverige

Johanna Westeson, jurist och sakkunnig i diskrimineringsfrågor, Amnesty International Sverige

Ulrika Falk, verksamhetschef, Räddningsmissionen